

แมลงหิวข้าวในข้าว

1 ลักษณะทางสัณฐานวิทยา morphology เป็นอย่างไร

แมลงหิวข้าวในข้าวที่สำรวจพบ ตัวเต็มวัยมีสีขาวยาว ขนาดประมาณ 2 มิลลิเมตร ขนาดเล็กกว่าแมลงหิวข้าวยาสูบและแมลงหิวข้าวใยเกลียว มีปีก 2 คู่ ไม่มีฝุ่นขาวปกคลุม พบเกาะบริเวณบนและใต้ใบข้าวทั้งใบอ่อน ใบแก่ และลำต้น ตัวอ่อนเคลื่อนที่ช้า ดักแต่มีขนาดประมาณ 1 มิลลิเมตร มองด้วยตาเปล่าเป็นจุดเรียวรี สีขาว พบบริเวณบนและใต้ใบข้าว รวมทั้งลำต้น

แมลงหิวข้าวที่พบในนาข้าวนี้ ยังไม่ทราบชนิดแน่ชัด อยู่ระหว่างการศึกษาลักษณะทางอนุกรมวิธาน โดยกรมวิชาการเกษตร

2 ลักษณะการแพร่กระจาย เป็นอย่างไร

แมลงหิวข้าวมีประมาณ 161 สกุล ไม่น้อยกว่า 1,556 ชนิด พบกระจายทั่วโลก และในประเทศไทยพบได้ทั่วทุกภาค มีพืชอาหารหลากหลายชนิด ได้แก่ มะเขือ พืชตระกูลแตง มะเขือเทศ มันฝรั่ง พืชผักต่าง ๆ หม่อน ส้ม อ้อย รวมถึงพืชหลายชนิด ในประเทศไทยมีรายงานแมลงหิวข้าวศัตรูพืชจำนวน 11 ชนิด (สมชัย, 2550; สุนัดดา 2554; สุนัดดา 2556) แต่ยังไม่พบรายงานการเข้าทำลายของแมลงหิวข้าวในข้าว สำหรับการพบแมลงหิวข้าวในข้าวนี้ พบในอำเภอรอยต่อระหว่างจังหวัดสุพรรณบุรี อยุธยา และอ่างทอง

3 ประวัติ ข้อมูลการระบาดใน อดีต เป็นอย่างไร มาตราการป้องกันและควบคุมการระบาดในอดีต เป็นอย่างไรได้ผลดี มากน้อยอย่างไร ระยะเวลาการเกิดและควบคุมป้องกันจนถึงสถานการณ์ปกติ เป็นอย่างไร

แมลงหิวข้าวพบระบาดในประเทศไทยครั้งแรกในปี 2522 ในหลายจังหวัดทั่วทุกภาค เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเสียหายในพืชเศรษฐกิจสำคัญ คือ เป็นพาหะนำเชื้อไวรัสใบด่างมันสำปะหลัง และคุณน้ำเลี้ยงจากใบอ้อยซึ่งส่งผลให้ปริมาณน้ำตาลลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ไม่พบรายงานการทำลายหรือการระบาดของแมลงหิวข้าวในข้าว จากการสอบถามเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งพบแมลงหิวข้าวในนาข้าวจำนวนมาก พบว่าไม่เคยพบแมลงหิวข้าวในนาข้าวมาก่อน

4 สาเหตุทางระบาดวิทยา และสมมติฐานการระบาดเป็นอย่างไร

เกษตรกรเจ้าของแปลงที่พบแมลงหิวข้าวในนาข้าวให้ข้อมูลว่า สังเกตเห็นแมลงหิวข้าวจำนวนมากในนาข้าวเมื่อช่วงต้นเดือนมิถุนายน โดยมีลมพัดแรงช่วงก่อนพบแมลงหิวข้าวในนา สันนิษฐานว่าลมอาจพัดแมลงหิวข้าวมาจากบริเวณอื่น การพบแมลงหิวข้าวในนาข้าวนี้อาจเกิดจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวน การลดลงของพืชอาหารหลัก ทำให้แมลงหิวข้าวอพยพมายังแปลงนาข้าวซึ่งไม่ใช่พืชอาหารหลัก หรือการลดจำนวนของศัตรูธรรมชาติของแมลงหิวข้าวซึ่งทำให้การควบคุมประชากรแมลงหิวข้าวโดยธรรมชาติเสียสมดุล

5 ระดับความหนาแน่น อยู่ในระดับใด (General equilibrium, Economic Threshold, Economic Injury Level)

สำรวจพบแมลงหิวข้าวในนาข้าวจำนวนมากกว่า 50 ตัว ต่อกอ ทั่วทั้งบริเวณแปลงข้าว ทั้งนี้ยังต้องพิสูจน์ทราบว่าแมลงหิวข้าวคุณน้ำเลี้ยงและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ข้าวหรือไม่ เนื่องจากจากการสังเกตด้วยตา ไม่พบร่องรอยการทำลายของแมลงหิวข้าวในข้าว (ไม่พบจุดเหลืองหรือจุดเหี่ยวซึ่งอาจเกิดจากการคุณน้ำเลี้ยงของแมลงหิวข้าวแต่อย่างใด) สำหรับแปลงข้าวที่พบอาการใบเหลืองนั้น สำรวจพบแมลงหิวข้าวและเพลี้ย

จักจั่นปีลายหยักกร่วมด้วย ขณะที่แปลงที่สำรวจพบแมลงหวี่ขาว แต่ไม่พบเพลี้ยจักจั่นปีลายหยัก ข้าวไม่แสดงอาการเหลือง ทั้งนี้ กอป. ได้เก็บตัวอย่างแมลงหวี่ขาว และทำ insect zoo เพื่อพิสูจน์ทราบข้อสงสัยดังกล่าวแล้ว

6. มาตรการระยะสั้น เพื่อควบคุมสาเหตุการระบาด

สำรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสังเกตว่าแมลงหวี่ขาวเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเสียหายในข้าวหรือไม่ เนื่องจากการดำเนินการใด ๆ เพื่อควบคุมศัตรูพืชส่งผลให้เกิดการเพิ่มต้นทุนในการผลิต หากแมลงหวี่ขาวไม่ได้ทำลายข้าว การควบคุมกำจัดแมลงหวี่ขาวดังกล่าวจะทำให้เพิ่มต้นทุนโดยเปล่าประโยชน์

หากพิสูจน์ทราบแล้วว่าแมลงหวี่ขาวทำลายข้าวจริง แนะนำให้ฉีดพ่นด้วยบิวเวอร์เรีย อัตราเชื้อสด 250 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร หรือพ่นสมุนไพร เช่น หางไหล ใบยาสูบ อัตราส่วน 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 40 ลิตร ล่อตัวเต็มวัยมาทำลายโดยใช้กับดักแสงไฟ กรณีจำเป็นต้องใช้สารเคมีสำหรับกำจัดแมลงปากดูด เช่น อิมิดาโคลพริด 10% SL อัตรา 10 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร (กลุ่ม 4A) หรือบูโพรเพซิน 40% SC อัตรา 25 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร (กลุ่ม 16) หรือไดโนทีฟูแรน 10% WP อัตรา 10 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร หรือฟอริโมไทออน 33% EC อัตรา 30 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร (กลุ่ม 1B) และควรสลับกลุ่มสารเคมี เพื่อป้องกันการดื้อยา

7. มาตรการระยะยาว เพื่อการป้องกัน

- อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติของแมลงหวี่ขาว เช่น ตัวงเต่าลายหยัก มวนเขียวจุดไข่ ตัวงดิน แมลงปอ เป็นต้น
- ไม่ใช้ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป ทำให้ข้าวแตกใบมาก หนาแน่น ดึงดูดแมลงศัตรูพืชเข้ามาทำลาย
- สำรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอ

8. เส้นทางการบินไกลเท่าใด จังหวัด อำเภอบ้านไถ่บ้างในรัศมีการบิน

รัศมีการบินไม่ทราบแน่ชัดเนื่องจากยังไม่ทราบชนิดของแมลงหวี่ขาวดังกล่าว ทั้งนี้ สำหรับแมลงหวี่ขาวยาสูบซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าแมลงหวี่ขาวที่พบในข้าว มีรายงานว่า สามารถบินได้ 2 – 7 กิโลเมตรต่อวัน ขึ้นกับแรงลม

9. พื้นที่เสี่ยง จังหวัด อำเภอบ้านไถ่บ้างมีการปลูกพืชที่เสี่ยง เท่าใด

กรณีพิสูจน์แล้วว่าแมลงหวี่ขาวที่พบทำลายข้าว พื้นที่เสี่ยงคือ พื้นที่ปลูกข้าวทุกหมู่บ้าน ในตำบลดอนตาล ตำบลดอนมะสังข์ ตำบลโคกโคเต่า และตำบลท่าระหัด ในอำเภอมืองสุพรรณบุรี และตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

10. มีการใช้ ประกาศใช้มาตรการอย่างไร พื้นที่เสี่ยงในข้อ 9

- ใช้มาตรการแจ้งเตือน ฝักระวังทุกพื้นที่ที่ปลูกข้าวให้มีการสำรวจ ฝักระวัง และแจ้งเตือนให้เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง
- มาตรการป้องกันกำจัดแนะนำวิธีป้องกันกำจัดหากพบการระบาด

11. มีการสอบทานประสิทธิภาพมาตรการตามข้อ 10 อย่างไรโดยใคร ใครเป็น inspectors

เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ รวมถึงเจ้าหน้าที่จาก ศทอ.

12. การประกาศเขตการระบาด ใช้กฎหมาย โดยอำนาจใคร

การประกาศเขตควบคุมศัตรูพืช อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งอธิบดีกรมวิชาการเกษตร มีอำนาจออกประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดเขตควบคุมศัตรูพืช

13. เมื่อมีการประกาศเขต ใคร/ทีม ที่ กำกับการบังคับใช้กฎหมาย พร้อมและมีแนวปฏิบัติชัดเจน หรือไม่

กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้กำกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. ๒๕๐๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑

14. ความเห็นอื่น ๆ ที่ อยากรเสนอแนะ

- เน้นย้ำให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการสำรวจติดตามสถานการณ์แปลงพืชของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ตามปกติที่ไม่มีการระบาด เกษตรกรจำเป็นต้องสำรวจติดตามอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง เพื่อให้สามารถวางแผนการป้องกันกำจัดได้อย่างทันที่

- สร้างความตระหนักรู้ และให้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อศัตรูพืชแก่ ทั้งเจ้าหน้าที่และเกษตรกร

- ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่เกษตรกร รวมถึงการสลับกลุ่มสาร และเสริมสร้างทักษะการหาความรู้เรื่องสารเคมีทางการเกษตร หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง

“รายงานโดยกลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านอารักขาพืชและดินปุ๋ย กองส่งเสริมการอารักขาพืช และจัดการดินปุ๋ย 19 มิ.ย.2567”